

Keskustelua

M. A. Castrénin seura, joka konferenssin järjesti, on kulttuuriseura. Se tulee Itä-Euroopassa ja Siperiassa asuvien uralilaisia kieliä puhuvien kansojen kulttuuria ja vastaa näiden kansojen esittämisiin avunpyyntöihin resurssiensa mukaan, mutta ei laadi kehitysohjelmia muiden valtioiden alueella asuvia kansoja varten. Näiden kansojen on tehtävä se itse.

Venäjällä asuvien suomalais-ugrilaisien kansojen kehitysohjelmista vastaa Suomalais-ugrilaisien kansojen kulttuurisäätiö, joka on perustettu Joškar-Olassa lokakuussa 1990. Päävastuu kuuluu Venäjän valtiolle.

Grünthalin arvioinneissa näkyy myös se ristiriita, joka on Joškar-Olan kirjailijakonferenssista (1989) lähtien ollut näkyvillä läntisten eli tässä tapauksessa suomalaisten ja entisiä sosialistimaita edustavien kulttuurihenkilöiden välillä käsityksessä kirjailijan roolista. Entisissä sosialistimaissa kirjailijan rooli on yhteiskunnallis-poliittinen. Lännessä, myös Suomessa, katsotaan että kirjailijan tehtävä on taiteellinen. Hän luo kaunokirjallisuutta ja vaikuttaa sitä kautta usein syvemmin ja pysyvämmiin kuin poliitikot.

Joškar-Olan kirjailijakokous (1989) oli yhteiskunnallis-poliittinen tilaisuus. Se järjestettiin Marissa, joka on yksi Venäjän osatasavalloista. Joškar-Olassa oli mahdollisuus käsitellä hyvinkin kriittisesti Venäjän sisäisiä asioita ja laatia niitä koskevia julkilausumia, koska oltiin Venäjällä. Ulkomaiset kirjailijat ja tutkijat osallistuivat Joškar-Olan konferenssiin tarkkailijoina.

Espoon kirjallisuuskonferenssiin saapuneista vieraista valtaosa tuli Venäjältä. He ovat syvästi tietoisia kansojensa ongelmista ja tekevät työtä ongelmien voittamiseksi, mutta eivät pitäneet julkilausumia tarpeellisena. Osa konferenssin osanottajista oli vielä Suomessa, kun tapahtui elokuinen vallankaappaus edesmenneessä Neuvostoliitossa, muut olivat ylittäneet Suomen rajan mutta olivat vasta matkalla kotiin. Konferenssin to-

Kohti vapaita foorumeita

Jokin aika sitten Virittäjässä Riho Grünthal selosti ja arvioi Uralilaisista kirjallisuuskonferenssia, joka järjestettiin Espoossa 10. – 14.8.1991 temasta »Kieli on kotimaani». Grünthalin kannanotoissa heijastuu näkökulma, jota edustivat eräät konferenssiin saapuneet virolaiset nuoret. He odottivat, että konferenssi olisi ollut poliittinen tilaisuus.

Keskustelua

teuttamista on arvioitava elokuun 1991 tilanteesta käsin. Pienten uralilaisten kansojen pelastamiseksi on tehtävä työtä kärsivällisesti, hellittämättä mutta myös vastuullisesti.

Uralilaisen kirjallisuuskonferenssin yhteydessä järjestettiin Suomen ja Venäjän suomalais-ugrialaisten tasavaltojen ja alueiden opetusministereiden kokous. Ministerit osallistuivat miltei kaikkiin konferenssin tilaisuuksiin, ja tämä oli otettu ohjelmassa huomioon. Konferenssissa saadut tiedot ja vaikutteet sekä järjestetyt neuvottelut ja tapaamiset vaikuttivat käytännössä paljon tuloksellisemmin kuin julkilausumat.

Suomen ja Unkarin kirjailijaliitot vastustivat Joškar-Olan konferenssissa ehdotetun Suomalais-ugrialaisten kirjailijoiden liiton perustamista. Laajat ja perusolemukseltaan byrokraattiset katto-organisaatiot ovat olleet luonteenomaisia entisille sosialistimaille. Suomalaiset olivat vapaamuotoisen keskustelufoorumin, yhteisesti valitun neuvottelukunnan kannalla. Asiaan ei voitu ottaa Espoossa kantaa eikä tehdä päätöksiä, koska järjestelytoimikunnan puheenjohtaja, Marja Kirjailijaliiton silloinen puheenjohtaja Miklai Rybakov, oli sairauden vuoksi estynyt saapumasta Espooseen. Jatko-keskusteluissa saatiin aikaan suomalais-ugrialaisten kirjailijaliittojen tapaaminen

Talinnassa tammikuun 1992 lopussa. Siellä perustettiin 30.1.1992 Suomalais-ugrialaisten kirjailijaliittojen neuvottelukunta, jonka työskentelytavat tulevat olemaan samantyyppiset kuin pohjoismaisessa kirjailijoiden yhteistyössä. Neuvottelukunta järjestää seuraavan kirjallisuuskonferenssin Unkarissa 1993. Käytännön järjestelyistä vastaa Unkarin kirjailijaliitto. Suomalaiset osanottajat painottivat Tallinnan kokouksessa sitä, että ohjelmanjulistusten ja »paperitiikeiden» tilalle olisi saatava joustavuutta, toimivia kontakteja ja vapaita keskustelutilaisuuksia, jollainen oli muun muassa Espoon kirjallisuuskonferenssi.

Espoon konferenssin ohjelmaa ja tavoitteita valmistelemassa oli laaja työryhmä, johon Riho Grünthal kuului Friedebert Tuglas -seuran edustajana. Hänellä oli siis itse mahdollisuus vaikuttaa konferenssin muotoon ja toteuttamiseen. Konferenssin aikana hänen vastuullaan oli lehdistöinformaatio, ja hän toimi virolaisten osanottajien oppaana ja tulkkina.

Grünthalin selostukset konferenssiesiintelmistä ovat hyvät ja asialliset.

LEENA LAULAJAINEN

M. A. Castrénin seuran puheenjohtaja
Suomen kirjailijaliiton varapuheenjohtaja